

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6 I. Kokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglašji po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šif. rač. 11.153. Telefon 3172

Šola in učiteljstvo

Ze vso dobo po vojni, zlasti pa po izbruhu velike svetovne krize v l. 1929., pretresa človeštvo paničen strah pred bodočnostjo. Naraščajoča brezposelnost in beda, vrsteči se gospodarski polomi, čedalje hujša proletarizacija vseh srednjih in nižjih gospodarskih slojev, omejevanje svetovne trgovine ter mrzlično tekmovanje v avtarktičnem prizadevanju posameznih držav so kot ptiči hudourniki, ki naznanjajo pretečo nevihto. Če vidimo v zvezi z vsemi temi zlohotnimi pojavi še brezuspešne poskuse vseh človekoljubnih pacifistov ter uničevanje milijardnih vsot za oboroževanje, si lahko napravimo slabotno sliko vse strahotne krize, ki ravno kar pretresa gospodarske in moralne temelje sodobnega sveta. Nikjer trdnega oporišča, nikjer varnega pristana, kamor bi se zatekel moderní človek ob svojem paničnem begu pred neizprosno usodo. Vse gospodarske in kulturnofilozofske razprave so polne te sodobne ljudske psihoze. Preteča nevarnost ne pušča beguncem niti najmanjšega oddiha, da bi se zbrali in trezno premislili, kaj in kako naj bi se rešilo, kar se še da rešiti. Strah je pač najslabši svetovalec.

Razvoj nas prehiteva. Vse socialne ednice in ustanove se bore za svoj obstanek: gospodarske organizacije so v razsulu in se ne znajdejo še v novem položaju in pri novih nalogah, cerkve se obupno bore proti razkrajajočim silam, ki podirajo njihove vrste, družine se razkrajajo, vse politične ustanove izgubljajo na svojih avtoriteti, države same zapuščajo svoje dosedanje suvereno stališče, dovoljeno jim po stoletni gospodarski prosperiteti in se spuščajo v riskantne poskuse poseganja v narodno gospodarstvo, omejevaajo pri tem čedalje bolj vse individualne pobude, ki so privedle v svojih zadnjih posledicah vse gospodarsko življenje na rob propada.

Med ostalimi družabnimi ustanovami, ki preživljajo danes teško krizo, zavzema tudi naše šolstvo in to vse njegove kategorije, od najnižje do najvišje, žalostno - odlično mesto. Isti prepad, ki zija danes vsepovsod med človeškim hotenjem in prizadevanjem ter strahotno resničnostjo dejstev, se odpira čimdalje usodnejše tudi med našim šolstvom in istinitim življenjem. Vsi, ki razmišljajo o tem važnem vprašanju, se zavedajo žalostne resnice, da ne more nuditi šola usodni življenjski problematiki današnjih dni ničesar razen goilih besed in zopet besed. Vse osnove, na katerih je slonelo vse gospodarsko in moralno življenje narodov, so se v zadnjih desetletjih bistveno izpremenile. Prav tako so se zrušili temelji, na katerih je bilo zgrajeno naše šolstvo ter njegov učni in vzgojni smoter. Sredi spremenjenega življenja stoji naša šola osamelna in tuja, brez notranjega odnosa do ljudi in stvari. Razvoj pa prvi mimo nje, ki moli v sedanost kot eratičen blok iz pretekle dobe — pravi pretefakt družabne ustanove, suha veja na drevesu sodobne družbe.

Nič čudnega, če so njeni uspehi pomanjkljivi, če gine zanimanje naroda za šolo in njene potrebe. Vedno pogostejše se oglašajo v javnosti kritični glasovi o nesodobnosti naše šole, in razmerje med žrtvami za vzdrževanje narodnega šolstva, težjimi kakor kdajkoli, ter med dejanskimi uspehi in koristimi postaja iz dneva v dan nesomernejše.

Kljub dobri volji učiteljstva, da bi z osebnim prizadevanjem paraliziralo okostenel birokratski stroj in rešilo anahronistično ustanovo iz življenjske osamelosti in oddaljenosti je spričo nerazumevanja odločujočih činiteljev ter vladajočih neurejenih javnih razmer nemogoče upati v tem pogledu na kak otipljivejši uspeh.

Naša šola bolha na anemiji. Vse, kar se je storilo na tem področju v zadnjih petnajstih letih, je položaj prej poslabšalo nego izboljšalo. Dočim se kriza našega osnovnega šolstva po mestih še nekako skriva za frazo o nujni potrebi pripravljanja za srednjo šolo, postaja na deželi prepad med šolo in življenjem že tako grozeč, da se je bati najhujših posledic, kajti življenjski razvoj je še vedno zmagal nad konservativnostjo ljudi in njihovih ustanov. Res je pa, da je bila njegova zmaga še vsakokrat tem manj kruta, čim prožnejši so se pokazali ljudje v vsem svojem stremeljenju. Učiteljska organizacija se zaveda tega opasnega stanja. Nešteta njena zborovanja ter njene izjave dokazujejo to resnico. V organizacijskih in privatnih tečajih odkriva učiteljstvo brez pridržkov hibe današnjega šolskega ustroja. V svojem tisku kaže neprestano na to veliko rano našega javnega življenja. Z velikimi moralnimi in gmotnimi žrtvami stremi učiteljstvo za poživljenjenjem naše šole, ker ve, da je to stanje nevzdržno in da bo narod skoro zahteval točen obračun z gube in dobička o svojem šolstvu. V tistem trenutku se bo pa uvrstilo učiteljstvo med tožitelje, kajti ni njegova krivda, če ostaja njegov glas že celo vrsto let — glas vpijočega v puščavi.

L. G.

Z lastno močjo

Skupni interesi, pobude in svrhe združujejo ljudi v organizacije. Združene akcije ustvarjajo najboljšo osnovo za sistem in principe s tem, da dajejo določenim podjetjem moč za realizacijo.

Tudi naša organizacija, kakor vse druge njej slične, ima svoje raznovrstne naloge. Ona ni sama sebi smoter, nego instrument, da se pride do postavljenih smotrov.

Med nalogami, ki si jih je sama sebi postavila in na katere se mora osredotočiti vsa pažnja, moč in akcija vseh zbranih, združenih njenih članov, so tudi take, ki so po programu bližje, druge bolj oddaljene, a nekatere so stalni, večni in nedogledni ideali.

Bližje naloge organizacije, dasiravno izgledajo na prvi pogled osebne, razredne, reklo bi se morda sebične, — imajo za smoter dati narodnemu učitelju ono mesto v družbi in državi, ki mu pripada po uloži, ki jo mora izvajati v družbi in državi. Pravno in materialno preskrbljen učitelj, obvarovan pretresov in skrbi, duševno miren, bo mogel posvetiti delu in nalogam, ki so mu naložene, vso svojo dobro voljo, pažnjo in moč. Potemtakem, niso najboljše naloge organizacije njeni smotri, nje prostovoljno delo, — marveč se ti postavlja samo zato, ker so važni predpogoji, od katerih je odvisen uspeh pri delu za stalne smotre in ideale, ki pripadajo narodu in narodnemu naraščanju.

Te si postavlja učiteljska organizacija kot programatične naloge v splošnih izrazih: zaščita pravnega in gmotnega položaja narodnega učitelja. Za obrambo teh pravic ni mogla organizacija predvidevati v naprej ugotovljenih načinov in metod, kar je končno povsem naravno in popolnoma razumljivo. Težkoče ne prihajajo po nekem zračtanem redu, marveč jih prinašajo ljudje in življenjski dogodki, a to se ne more v naprej predvideti in vedeti. Vsak odpor proti neprilicam, ki se ustvarjajo in vsiljujejo, kakor tudi uspeh za njih odpravo je odvisen prav tako od močnih sil, ki so ga vsilile, kakor od zavesti krepke volje in odločnosti onih, ki so v obrambnem stanju proti njim. Tudi uspeh pri odstranjanju teh neprilik je odvisen od istih odnošajev.

Nas kot organizacijo mora mnogo bolj zanimati drugi moment: Naša lastna moč, naša čvrsta povezanost, naša skupna obramba. Razmere niso take, da bi mogli mirno delati, neovirano izvajati svoje pravo kulturno

prosvetno delo, in tudi ni serija naših nepriklj izčrpana. Nova težja razočaranja niso izključena; odpasti morajo vse iluzije, vsa navivna verovanja, ki so svojstvena učiteljstvu. Življenje nam vsiljuje opreznost in veliko resnost.

Ne moremo se nadejati dediščine stricev iz Amerike. Nasloniti se moramo na svojo lastno moč, na moč našega prepričanja, na moč naše zakonite pravice, na zavest in vest vsakega našega člana. Tu ležijo naši uspehi, — oni so v nas. Zastojni išče svobodo oni, katerega duh ni svoboden; svoboda je v človeku; zastojni išče pravico oni, ki za svojo pravico ne želi ničesar žrtvovati in ki prostovoljno pristaja, da se mu ona tepta; pravica je v zavesti in vesti posameznika in v odločnosti, da se ona brani in ubrani.

Našo organizacijo mora zajeti splošno moralno zdravje. Ona ne sme v sebi trpeti okužljivih kali. Interesirati se mora z vsemi svojimi problemi, da jih sprejme in nosi v sebi, v vsakem posamezniku; pričakovati se ne sme vsega samo od odbora in predstavnikov, nego mora moralna moč in podpora za vsako vprašanje prihajati iz globokega vira močne posameznikove zavesti vsakega njenega člana. Ona mora počivati na živih in odpornih celicah, da bo ves njen organizem zdrav, močan in odporen.

Samo tako bodo naši uspehi sigurni — tako bomo uspeli in obvladali težkoče, da lahko uporabimo moč naše organizacije za dosego naših pravih kulturnih prosvetnih ciljev.

Naša sreska društva se morajo počivati. Vsi problemi morajo biti stalno predmet njihovega interesiranja. Ako niso posamezni člani v njih budni čuvarji svojih pravic in interesov, čuvarji šolskih in prosvetnih interesov, ako nimajo za vsa vprašanja in v vseh razmerah svojega odrejenega stališča in zadostne moči, da ga branijo in ako ne dajo svoje sugestije in inicijative — tedaj postanejo uspehi organizacije dvomljivi.

Kakor je javna družabna morala zasnovana na morali njihovih osnovnih celic, prav tako so tudi uspehi naše organizacije, metode njene obrambe in dela zasnovani na zavesti, solidarnosti in vztrajnosti naših živih celic — naših članov.

Na ta način okrepimo svojo moč in tedaj verujemo v njen uspeh!

T. D.

183 odpuščeni

Brezposelnosti med mladimi učitelji, kakor vse kaže, še ne bo tako kmalu konec. Vkljub temu, da izmed vseh stanov prenašajo najtežjo brezposelnost ravno učitelji, se je proti temu dejstvu kaj malo ukrenilo. Kraljeva banska uprava je pokazala v preteklih letih mnogo uvidevnosti in vsaj za silo skušala rešiti to vprašanje s pomočjo bednostnega sklada. Namestilo se je okrog 200 mladih učiteljskih abiturientov z mesečno nagrado od 400 do 600 dinarjev. Tako je bilo vsaj najpotrebnejšim omogočeno življenje in dana prilika, da popolnoma ne odmro od svojega učiteljskega poklica. Da so mladi učitelji vzdržati v kljub minimalnim podporam je iskati vzroka v njihovem velikem idealizmu in veselju do šole. Poudariti je treba, da svojega dela niso izvrševali plačilu primerno, marveč so zastavili za uspeh v šoli in izven nje vse svoje sile in želj uspehe, ki niso nič zaostajali za uspehi njihovih starejših tovarišev. Saj so mnogi med njimi dobili odlične ocene in sploh najboljše pohvale za učiteljsko delo.

Ze pri letošnjem banovinskem zasedanju pa je bilo čuti, da so se zamajale tudi te minimalne podpore in da jih bo brzokone s prvim aprilom konec. Bojazen se je uresničila. Prišel je prvi april in takoj za njim zadnji obrok podpore s pojasnilom, da je bednostni sklad izčrpan in da je za bodoče podpora ukinjena. Treba je bilo pobrati šila in kopita vsem »fondarjem« in se vrniti nazaj v tisto brezizrazno in mučno dobo čakanja, čakanja brez konca in kraja. Tako je bilo prizadetih 183 mladih učiteljev in učiteljic.

Ob zasedanju narodne skupščine je bilo posneti, da bo v proračunskem letu 1936-37. novega kredita za 500 novih postavljenj. Število absolutov iz prejšnjih let znaša za vso državo 1450. Samo v dravski banovini pa čaka na namestitev 86 abiturientov in 440 abiturient in poleg tega 19 bivših učiteljev, ki so vložili prošnje za reaktivacijo. Skupno število brezposelnih učiteljev znaša torej 345.

Če se nekoliko globlje zamislimo nad temi številkami in če vzamemo k temu še to dejstvo, da je bilo odpuščeni tudi 183 tistih, ki so uživali minimalno podporo, nam postane jasno, da je stanje učiteljske brezposelnosti v dravski banovini naravnost brezupno. Ze sedaj čakajo nekateri na namestitev po dve, tri in štiri leta. V najboljšem slučaju bo odpadlo od predvidenih 500 postavljenj na drav-

sko banovino sorazmerno z ostalimi banovinami največ 50. V teku leta moramo računati, da bo dovršilo v Ljubljani in Mariboru učiteljske najmanj 150 kandidatov. Število brezposelnih v bodočem letu gotovo ne bo padlo pod 600. Kakšne načrte naj torej delajo absolutni učiteljski spričo položaja v katerem se nahajajo in ob misli na rožnato bodočnost, ki jih čaka?

»Videli boste tam ljudi, še bolj komodne, še bolj lene ljudi, ki so še bolj debeli kakor jaz in ki niso bili zapisani nikoli v črnih bukvah, ki jih nobeden cesarskokraljevi postrani ne gleda in ki so vendar, Bogu se usmili, zaslužni in imenitni rodoljubi!«

Ivan Cankar, Zbrani spisi, 9. zvezek, stran 53 (Martin Kačur).

VSEBINA:

Šola in učiteljstvo.
Z lastno močjo.
183 odpuščeni.
Občni zbor upok. učiteljstva.
Učiteljska samopomoč v vrbaski banovini.
LISTEK: Nekaj besedi o bolgarski mladinski književnosti. † Učitelj Anton Skubin.
Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Naša gospodarska organizacija. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Občni zbor društva upok. učiteljstva

V četrtek, 2. aprila popoldne, kakor je bilo že javljeno v »Učit. tovarišu«, se je vršil občni zbor tega društva za letošnje leto. Udeležba članstva je bila povoljna, če se pomisli, da je večina tega razstresena po vsej banovini. Društvo je štelu konec leta 1935. 360 članov.

Občni zbor je otvoril in vodil njega že večletni predsednik višji šolski nadzornik v pok. gosp. Fr. Gabršek.

Po konstataciji sklepčnosti in pozdravu na prisotne, je podal krajše poročilo o delovanju društva za preteklo poslovno leto 1935. Pri tem se je spominjal v letu umrlih članov, katerih je bilo 23. Njih spomin so navzoči počastili s slava kličem.

Sledilo je obširnejše tajniško in blagajniško poročilo. Kljub temu, da je število upokojenega učiteljstva dokaj visoko, je razmeroma le malo teh včlanjenih v tem društvu. Pa vendar društvo od leta do leta lepo napreduje v premoženjskem pogledu ter razpolaga z zadostnim fondom, da posmrtno postavnim dedičem za umrli člani takoj izplača. In ta posmrtnina je znašala preteklo leto skoraj 50.000 Din. Lepa podpora in prihranek ob takim težkem in žalostnem trenutku.

Občni zbor je trajal dobro poludruge uro in ga je predsednik zaključil z zahvalo na navzoče.

Spominjali smo se ob tej priliki tudi nestorja najbrže ne le kot člana tega društva, ampak obče vsega slovenskega učiteljstva, tovariša Fr. Kavčiča v Dev. Mar. v Polju, kateri letos jeseni dovrši 90 let. Za njim, za deset let mlajši je pa predsednik Fr. Gabršek, ki ob istem času naloži osem križev na svoje rame.

Volitev odbora se je izvršila z vzklikom in je bil izvoljen stari odbor.

Ob tej priliki pozivamo vse tovariše in tovarišice, odnosno soproge tovarišev, da po upokojitvi pristopijo k društvu, ker s tem povečajo zapuščino svojim dedičem. Ne odlašajte s pristopom, ker po enem letu upokojitve je treba že doplačati posmrtnino za v drugem letu sledeče smrtne slučaje.

Specialna zaloga platna, belega in pralnega blaga

ROBERT GOLI

L J U B L J A N A
Šelenburgova ulica št. 3

Učiteljska samopomoč v vrbaski banovini

Na lanski letni skupščini JUU — sekcije za vrbasko banovino so sprejeli sklep, da ustanove Učiteljsko samopomoč po vzorcu one v dravski banovini.

Član gori omenjene Samopomoči lahko postane vsak aktivni učitelj(ica) narodne šole v vrbaski banovini, kakor tudi upokojenec, ki žive v tej banovini, a so člani JUU. — Ako pa je član premeščen izven banovine, lahko odstopi članstvo svojemu nasledniku. Vsi dosedanjí člani društva za pomoč v primeru smrti učiteljev za vrbasko banovino v Banji Luki, se sprejmejo kot člani JUU in se bodo njihova vplačila razporedila po pravilniku.

Vsak član plača pri vstopu za 3 smrtne primere 36 Din in 4 Din za vpisnino. To lahko plača v obrokih ali pa takoj. Po smrti člana plača vsak zavarovavec 10 Din za naslednji smrtni primer in 2 Din za upravnne stroške. Zakoniti dediči dobe po smrti zavarovavca tolikokrat po 10 Din kolikor je takrat članov z odbitkom gotovega odstotka. Ako član nima družine in ga njegovi dediči ne morejo pokopati, ga pokoplje dotično sresko učiteljsko društvo, a morebitni preostanek izplača društvu dedičem.